

WOJEWÓDZTWO POZNAŃSKIE

Babimost

Pięć pożarów: ok. 8.05.1530, 16.08.1656, 1682, 1755, 1781 lub 1782

*ok. 8.05.1530 – d) pożar określono jako wielki; f) mieszkańców zwolniono z niektórych podatków na 8 lat, z czopowego na pół roku;

*16.08.1656 – c) działania wojenne; d) doszczętnie spalone przez Brandenburczyków;

*1781 lub 1782 – d) spaliło się całkowicie.

APP KSP, nr 51, s. 27; ASWPiK 2018b, s. 280; Łukaszewicz 1858–1863, t. II, s. 386; Nagielski, Kossarzecki, Przybyłek, Haratym 2015, s. 197; SGKP, t. I, s. 70; Walawender 1935, s. 304.

Bledzewo

Dwa pożary: 1582, 1660

*1582 – d) spalił się kościół i klasztor Cystersów.

Baliński, Lipiński 1885, t. I, s. 90; Łukaszewicz 1858–1863, t. II, s. 368–370.

Bojanów (Bojanowo)

Sześć pożarów: 1657, przed 6.10.1691, lipiec 1707; przed 15.06.1791, 1792, 1794

*1657 – d) zniszczona została niemal cała zabudowa miasta;

*07.1707 – c) działania wojenne; d) spalone przez Rosjan;

*przed 15.06.1791 – d) pożar określono jako duży; f) Sejm zaproponował Komisji Skarbowej ustalenie zwolnień podatkowych.

APP AMP, I 675, k. 108v; GW 1791, nr 49; VL, t. IX, s. 275; Dzieje Poznania 1988, t. I, s. 622; Mazek 2003, s. 51; Miasta polskie 1965, 1967, t. II, s. 212; Stein 1813, t. I, s. 134.

Brojce (Brodzie)

Jeden pożar – 1656

*1656 – c) działania wojenne; d) spalone przez Polaków.

LWWiK 1978, 1996, cz. 1, s. 19; Łukaszewicz 1858–1863, t. II, s. 386; Tureczek 2009a, s. 211.

Buk

Trzy pożary: przed 5.05.1543, 24.04.1744, 8.05.1759

*przed 5.05.1543 – d) spłonęło 120 domów; f) mieszkańców zwolniono z niektórych podatków na 8 lat.

APP KSP, nr 45, s. 41, nr 51, s. 71; Miasta polskie 1965, 1967, t. II, s. 214; Walawender 1935, s. 318.

Czaplinek

Dwa pożary: 20.07.1659, 1725

*20.07.1659 – c) uderzenie pioruna; d) spłonęło 47 domów.

Miasta polskie 1965, 1967, t. I, s. 572; Nagielski, Kossarzecki, Przybyłek, Haratym 2015, s. 200.

Czarnków

Cztery pożary: jesień 1575, 1745, 28.02.1750, 1776

*28.02.1750 – a) przed północą; d) spaliło się całe miasto;

*1776 – d) spaliło się całe miasto.

APP KSP, nr 45, s. 95, nr 51, s. 53; Orzelski 1858, t. II, s. 172; Baliński, Lipiński 1885, t. I, s. 112; Walawender 1935, s. 334.

Czempin

Dwa pożary: 1697, 11.03.1740

*1697 – d) pożar określono jako wielki.

APP KSP, nr 45, s. 1; Łukaszewicz 1858–1863, t. II, s. 175; Miasta polskie 1965, 1967, t. II, s. 217.

Człopa

Cztery pożary: 1637, 1655–1657, 1739, 1765

*1637 – d) miasto spaliło się wraz z kościołem parafialnym i szkołą;

*1655–1657 – c) działania wojenne; d) spalono co najmniej kilkadziesiąt domów;

*1739 – d) miasto spłonęło całkowicie;

*1765 – d) spaliło się 90 domów.

Łukaszewicz 1858–1863, t. I, s. 227–228; Miasta polskie 1965, 1967, t. I, s. 573; Rusiński 1957, s. 289.

Dolsk

Trzy pożary: 23.03.1742, 5.12.1748, 24.12.1749

*5.12.1748 – d) spaliło się 10 domów, w tym 3 domy piwowskie; straty oszacowano na 10 000 zł.

APP KSP, nr 45, s. 22, 103–104, nr 51, s. 9.

Drahim

Jeden pożar – 28.06.1657

*28.06.1657 – c) działania wojenne; d) wraz z zamkiem spalone przez Szwedów.

Nagielski, Kossarzecki, Przybyłek, Haratym 2015, s. 201–202.

Dubin

Jeden pożar – 1667

*1667 – d) spłonął szpital parafialny.

Surdacki 1991/1992, s. 35.

Frydlandek (Mirosławiec)

Trzy pożary: 1719, 22.11.1744, 1758

*22.11.1744 – a) godz. 11 wieczorem; c) celowe podpalenie; d) spaliło się 66 stodół i spichlerz.

APP KSP, nr 45, s. 53–54, 87–88; Miasta polskie 1965, 1967, t. I, s. 588.

Gostyń

Dziewięć pożarów: przed 15.07.1566, 1656, 12.08.1682, 1731, 11/12.12.1744, 1748, 1762, 1788, 3.05.1793

*przed 15.07.1566 – f) mieszkańów czasowo zwolniono z podatków;

*12.08.1682 – d) pożar określono jako wielki.

APP KSP, nr 45, s. 51; Baliński, Lipiński 1885, t. I, s. 95; Łukaszewicz 1858–1863, t. II, s. 20, 22; Nagielski, Kossarzecki, Przybyłek, Haratym 2015, s. 203; Schulz 1939, s. 34, 37, 54; SGK, t. II, s. 749; Walawender 1935, s. 331.

Grodzisk Wielkopolski

Sześć pożarów: przed 25.05.1543, przed 22.09.1620, ok. 1701, 1706–1709, ok. 1713, 29.08.1752

*przed 25.05.1543 – f) mieszkańców zwolniono z niektórych podatków na 8 lat, z czopowego na 3 miesiące;

*1706–1709 – d) spaliła się dzielnica żydowska;

*29.08.1752 – c) uderzenie pioruna; e) zginęła jedna osoba.

ASWPiK 1957, 1962, t. I, cz. 2, s. 84; Baliński, Lipiński 1885, t. I, s. 86; Łukaszewicz 1858–1863, t. II, s. 455; Mikołajczyk 1998, s. 107; Rzeczpospolita 2001, s. 189; Waławender 1935, s. 318.

Jastrów (Jastrowie)

Siedem pożarów: 16.06.1729, 13.02.1746, 1749, 14.02.1754, 5.03.1754, 11.03.1754, 22.06.1755.

*13.02.1746 – a) godz. 10 rano; d) spaliło się 20 domów, 6 stodół i 10 innych budynków gospodarczych;

*1749 – d) pożar określono jako duży; f) mieszkańców zwolniono z niektórych podatków;

*11.03.1754 – c) podpalenie; d) spaliło się 10 domów, 4 stajnie i spichlerz;

*22.06.1755 – a) około południa; c) nieostrożne obchodzenie się z ogniem; d) spaliło się 40 domów, 20 stodół, 44 stajnie, 3 spichlerze i inne budynki gospodarcze.

APP KSP, nr 43, s. 58, nr 45, s. 65–66, nr 51, s. 14–15, 20, nr 111, s. 31; Łukaszewicz 1858–1863, t. I, s. 199; Miasta polskie 1965, 1967, s. 580.

Kargowa

Jeden pożar – 1735

*1735 – c) działania wojenne; d) miasto zostało złupione i spalone.

SGKP, t. III, s. 936.

Kobylin

15 pożarów: pocz. 1656, 21.11.1661, 1682, 1683, 9.05.1689, przed 12.11.1692, 20.10.1704, lipiec 1707, 1708, 1.06.1763, 1778, 5.09.1788, 16.10.1788, 24.11.1788, 30.09.1789.

*21.11.1661 – d) spaliło się przedmieście;

*lipiec 1707 – c) działania wojenne; d) spalone wraz z zamkiem, klasztorem Bernardynów i kościołem św. Stanisława Biskupa przez Rosjan;

*1.06.1763 – a) noc; c) nieostrożne obchodzenie się z ogniem przy wypiekaniu chleba; d) spalił się Rynek wraz z ratuszem, tzw. Nowy Rynek, budynki przy ulicach: Rynkowej, Rembiechowskiej, Zamkowej i Szewskiej, żydowska bożnica, kościół ewangelicki i folwark proboszcza;

*30.09.1789 – c) nieostrożne obchodzenie się z ogniem przy suszeniu lnu; d) spaliło się całe przedmieście.

Kroniki Bernardynów 2002, s. 284; Dzieje Poznania 1988, t. I, s. 622; Krotoski 1930, s. 83; Łukaszewicz 1869, 1875, t. I, s. 172, 180, 195, 213–214, 238–239, 243, 249–250; Mazek 2003, s. 51, 226; Miasta polskie 1965, 1967, t. II, s. 240; Nagielski, Kossarzecki, Przybyłek, Haratym 2015, s. 166; Tomkiewicz 1957, s. 440; Zgodziński 1989, s. 213.

Kopanica

Trzy pożary: przed 24.07.1543, 1655–1660, 1793

*przed 24.07.1543 – f) mieszkańców zwolniono z niektórych podatków na 8 lat, z czopowego na 3 miesiące;

*1655–1660 – c) działania wojenne; d) miasto zostało całkowicie spalone;

*1793 – d) spaliły się 42 domy.

Miasta polskie 1965, 1967 t. II, s. 244; SGKP, t. IV, s. 372; Stein 1813, t. I, s. 544; Wala-wender 1935, s. 318.

Kostrzyń (Kostrzyn)

Dwa pożary: przed 5.01.1530, przed 1660

*przed 5.01.1530 – f) mieszkańców zwolniono z niektórych podatków na 6 lat, z czopowego na 3 miesiące.

Gomolec 1935, s. 80; Łukaszewicz 1858–1863, t. I, s. 378; Walawender 1935, s. 304.

Kościan

Sześć pożarów: przed 12.09.1503, przed 8.08.1523, przed 14.02.1530, 1547, 1610, 10.10.1655

*przed 12.09.1503 – c) prawdopodobnie podpalenie; d) spaliła się większość domów i kościół parafialny; f) mieszkańców zwolniono z różnych podatków na 20 lat;

*przed 14.02.1530 – f) zmniejszenie mieszkańcom szosu na 8 lat;

*10.10.1655 – c) działania wojenne; d) spalone wraz z zamkiem przez Szwedów; straty w zabudowie w latach 1655–1657 – 72%.

LWWIK 1978, 1996, cz. 1, s. 7; Baliński, Lipiński 1885, t. I, s. 63; Kościan 1985, s. 14, 38–39, 94, 96; Nagielski, Kossarzecki, Przybyłek, Haratym 2015, s. 205–207; Nowak 1957, s. 192; Walawender 1935, s. 279, 297, 304; Zającki 2014, s. 145; Zgodziński 1989, s. 223.

Kórnik

Jeden pożar – 1706–1708

*1706–1708 – d) spaliła się dzielnica żydowska.

Rzeczpospolita 2001, s. 189.

Krobia

Cztery pożary: przed 4.04.1523, 24.12.1743, 1757, 1.06.1763

*przed 4.04.1523 – f) mieszkańców zwolniono z szosu i innych podatków na 10 lat, z czopowego na pół roku;

*1757 – d) spaliło się prawie całe miasto i kościół parafialny św. Mikołaja.

APP KSP, nr 45, s. 18; Baliński, Lipiński 1885, t. I, s. 127; Łukaszewicz 1858–1863, t. II, s. 66; Walawender 1935, s. 297.

Krzywin

Dwa pożary: przed 1576, po 8.09.1734

*przed 1576 – f) mieszkańców zwolniono z różnych podatków;

*po 8.09.1734 – d) spaliło się 7 domów i 7 stodół.

APP KSP nr 44, s. 11; ŻrDz, t. IX, cz. 1, s. 32, 39.

Leszno

Sześć pożarów: 27–30.04.1656, 24 lub 29–30.07.1707, przed 1737, 10/11.08.1767, 2.06.1790, 1795

*27–30.04.1656 – b) około 3 dni; c) działania wojenne, celowe podpalenie; d) spłonęło całe miasto, zamek oraz przedmieście Rydzynskie, wszystkie kościoły, zbór Braci Czeskich i giminazjum; e) wiele ofiar pożaru, w tym kilku chorych i starców; f) właściciel miasta zwolnił mieszkańców z podatków na rzecz dworu na 10 lat;

*24 lub 29–30.07.1707 – b) 5 godzin; c) działania wojenne, celowe podpalenie przez Rosjan lub Sasów; d) spłonęło całe miasto, w tym dzielnica żydowska, wiele kościołów i ratusz; e) spaliło się wielu ludzi;

*10/11.08.1767 – a) godz. 10 wieczorem; b) kilkanaście godzin, dogaszanie trwało 8 dni; c) nieostrożne obchodzenie się z ogniem w chlewie; d) spłonęło 960–980 domów oraz około 700 budynków gospodarczych (2/3 miasta), w tym cała dzielnica żydowska z synagogą i szpitalem, Nowe Miasto z Rynkiem, ratusz, budynki przy ulicach: Łaziebnej, Świeciechowskiej, Kościańskiej, Zamkowej, Zielonej, Kupieckiej, Rydzynskiej i Jeleniej, jatki piekarskie i rzeźnicze; e) spaliło się około 30 osób, głównie Żydów (dorośli i dzieci) oraz fehmistrz, porucznik Berkmann; f) mieszkańców zwolniono z różnych podatków na 6 lat;

*2.06.1790 – b) 6 godzin; c) susza, nieostrożne obchodzenie się z ogniem; d) spaliło się około 860–865 budynków, w tym kościół parafialny i ratusz; e) w płomieniach zginęło 50 ludzi; f) mieszkańców zwolniono z ceł na 12 lat; g) mieszkańcy opuścili zgłiszczą miasta.

APP KGW, nr 144, k. 677; Florkowski 1988, s. 24–26; GW 1790, nr 56; Olejnik 2009, s. 143–146; Kroniczka rezydencji Karmelitów 2005, s. 108; Otwinowski 1996, s. 89; VL, t. VII,

s. 355, t. IX, s. 177; Balcerzak 1978, s. 319; Baliński, Lipiński 1885, t. I, s. 73, 121–124; Chowański 1952, s. 9; Dworzaczkowa 1997, s. 189; Dworzaczkowa 1981, s. 182–184; Guldón 1996, s. 293; Karwowski 1877, s. 12, 26, 28, 48–49, 66, 78–79, 82; Komolka, Sierpowski 1987, s. 30–31, 35, 38–39, 42–45; Korzon 1897–1898, t. II, s. 349; Łukasiewicz (maszynopis); Łukasiewicz 1858–1863, t. II, s. 292, 295–296; Mazek 2003, s. 51, 233; Miasta polskie 1965, 1967, t. II, s. 256; Nagielski, Kossarzewski, Przybyłek, Haratym 2015, s. 20, 208–209; Nawrocki 1947, s. 37–38, 42, 52; Rusiński 1957, s. 288; Rzeczpospolita 2001, s. 189; Schnasse 1863, s. 628; Wierzbowski 1921, s. 161; Zgodziński 1989, s. 97–98; Ziemia leszczyńska 1966, s. 96.

Lwówek

Osiem pożarów: 1636, 1641, 1696, ok. 15.10.1739, 5 lub 6.03.1753, 1754, 1783, 1786

*1636 – d) pożar miasta określono jako duży;

*1696 – d) pożar miasta określono jako duży, spalił się m.in. kościół parafialny;

*1783 – d) pożar miasta określono jako wielki, spalił się m.in. kościół parafialny.

APP KSP, nr 45, s. 24, nr 51, s. 31; Baliński, Lipiński 1885, t. I, s. 113; Łukasiewicz 1858–1863, t. II, s. 400–401; Miasta polskie 1965, 1967, t. II, s. 257.

Miejska Górka

Jeden pożar – 1788

*1788 – d) spaliło się całkowicie wraz z kościołem parafialnym.

Łukasiewicz 1858–1863, t. II, s. 105; Miasta polskie 1965, 1967, t. II, s. 260.

Międzychód

Cztery pożary: 1636, 1712, 1763, 1794

*1794 – d) spaliło się 150 domów.

Miasta polskie 1965, 1967, t. II, s. 262–263.

Międzyrzecz

32 pożary: 11–12.10.1520, 21.09.1574, 1581, 3.09.1585, 21.09.1606, 1616, 1620, 28.01.1621, 8.03.1621, 1625, 1633, 22 lub 28.07.1639, 28.07.1639, 1646, 1656, 1664, 9.04.1666, 20.08.1669, 25.11.1674, 26.05.1677, 1680, 1688, 1699, 1701, 25.12.1718, 24.07.1724, między 23 a 26.06.1731, 8.03.1737, 25.04.1739, 16.05.1748, sierpień 1757, 17.09.1766

*11–12.10.1520 – c) działania wojenne; d) wraz z zamkiem spalone przez Brandenburczyków i Polaków; f) mieszkańców zwolniono z niektórych podatków na 4–12 lat;

*3.09.1585 – c) uderzenie pioruna; d) spaliło się 20 stodół ze zbożem przy Wysokiej Bramie;

*21.09.1606 – c) nieostrożne obchodzenie się z ogniem jednego z kupców; d) spaliły się niemal wszystkie budynki w obrębie murów miejskich oraz 19 stodół przy Wysokiej Bramie;

*22 lub 28.07.1639 – c) nieostrożne obchodzenie się z ogniem w kuźni; d) spaliły się 2 domy na przedmieściu oraz 8 stodół przy ulicy Świętojańskiej;

*9.04.1666 – b) 2 godziny; c) nieostrożne obchodzenie się z ogniem żołnierzy kwaterujących w mieście; d) spaliło się całe miasto wraz z ratuszem i zborem protestanckim;

*25.11.1674 – d) spaliły się 24 domy przy ulicy Wysokiej i 13 domów na przedmieściu za Wysoką Bramą;

*26.05.1677 – d) spaliło się 12 domów na przedmieściu i wiele stodół;

*między 23 a 26.06. 731 – a) noc; b) 10 godzin; c) upalne lato, nieostrożność w domu felczera; d) spaliło się całe miasto wraz z ratuszem, zborem protestanckim i murami – łącznie 119 domów, w tym 50 żydowskich;

*17.09.1766 – a) około godziny 14; c) nieostrożne obchodzenie się z ogniem na folwarku; d) spalił się folwark i 29 domów na przedmieściu.

APP KSP, nr 45, s. 110; ASWPiK 2018a, s. 87; Baliński, Lipiński 1885, t. I, s. 79; Bersohn 1910, s. 241; Boras 1998, s. 83, 85; Cyraniak 2009, s. 40, 51, 62, 69; Miasta polskie 1965, 1967, t. II, s. 645; Ptaśnik 1949, s. 383; Tureczek 2009a, s. 164, 172, 174–176, 178, 194, 196–197, 206, 236; Waławender 1935, s. 150, 334.

Modrze

Jeden pożar – ok. 20.10.1768

*ok. 20.10.1768 – c) działania wojenne; d) kilka domów spalone przez konfederatów barskich.

Szczygielski 1970, s. 77.

Mosina

Dwa pożary: 8.11.1743, 23.11.1748

*8.11.1743 – a) wieczór; d) spaliło się 6 domów.

APP KSP, nr 45, s. 20, 101.

Murowana Goślina

Jeden pożar – koniec lipca 1655

*koniec lipca 1655 – c) działania wojenne; d) doszczętnie spalone przez Szwedów.

Nagielski, Kossarzecki, Przybyłek, Haratym 2015, s. 211.

Oborniki

Siedem pożarów: 1501, przed 25.11.1503, 1655, kwiecień 1656–1657, 26.09.1703, 22.07.1712, 10.08.1757

*przed 22.11.1503 – f) mieszkańców zwolniono z niektórych podatków na 10 lat;

*kwiecień 1656–1657 – c) działania wojenne; d) spalone przez Szwedów i Brandenburczyków;

*26.09.1703 – c) nieostrożne obchodzenie się z ogniem; d) spaliło się 8 domów, w tym jeden browar;

*10.08.1757 – c) nieostrożne obchodzenie się z ogniem przez Żydów; d) spłonęło całe miasto wraz z kościołem parafialnym; g) zakazano Żydom osiedlania się w mieście, poza terenem dzielnicy żydowskiej.

Chodyła 1990, s. 58, 61–62, 65–66, 75; Łukaszewicz 1858–1863, t. I, s. 285; Nagielski, Koszarzecki, Przybyłek, Haratym 2015, s. 212; Walawender 1935, s. 278–279.

Obrzycko

Jeden pożar – 1739

*1739 – d) spalił się zbór ewangelicki.

Zabytki 1929, s. 196.

Opalenica

Dwa pożary: czerwiec 1716, 1731

*czerwiec 1716 – c) działania wojenne; d) spalone w czasie walk Sasów z konfederatami tarnogrodzkimi;

*1731 – d) spaliły się 42 domy, plebania i szpital.

Otwinowski 1996, s. 200; Miasta polskie 1965, 1967, t. II, s. 271.

Osieczna

Sześć pożarów: 1634, 1655, 1656, 1657, 1761, 8.05.1793

*1761 – c) działania wojenne; d) podpalone przez Rosjan;

*8.05.1793 – c) pożar wybuchł w dzielnicy żydowskiej; d) spaliło się 150 domów wraz z miejskim archiwum.

Gendera 2017, s. 45–47; Gromek-Gadkowska b.d., s. 273; Miasta polskie 1965, 1967, t. II, s. 273; SGKP, t. VII, s. 625.

Ostroróg

Pięć pożarów: 1555, 1589, 1595, 1623, 31.05.1720

*1555 – d) pożar określono jako wielki;

*1595 – d) spaliło się całe miasteczko, w tym zbór braci czeskich.

APP KSP, nr 43, s. 29; Baliński, Lipiński 1885, t. I, s. 72; Callier 1891, s. 50, 52, 88; Dworzaczkowa 1997, s. 161–162; Dworzaczkowa 2003, s. 38; Łukaszewicz 1858–1863, t. II, s. 410; SGKP, t. VII, s. 694–695; Sipayflo 1968, s. 173; Surdacki 2015, s. 488; Walawender 1935, s. 325.

Paradyż

Jeden pożar – kwiecień 1633

*kwiecień 1633 – c) podejrzenie podpalenia; d) spalił się klasztor cysterski.

Gotocki 1998, s. 58, 93.

Piła

Dziewięć pożarów: 1626, 1627, po 24.07.1655, 1655–1659, przed 28.02.1729, po 25.12.1730, 22.02.1744, 6.04.1745, listopad 1772

*1626 – c) nieostrożne obchodzenie się z ogniem przez Żydów; d) miasto spaliło się całkowicie;

* po 24.07.1655 – c) działania wojenne; d) całkowicie spalone przez Szwedów;

*1655–1659 – c) działania wojenne; d) kilkadziesiąt domów w dzielnicy żydowskiej spalonych przez Polaków;

*6.04.1745 – a) godz. 14; d) w mieście spaliło się 14 domów, kościół i szpital, a na przedmieściu – 9 domów, plebania, młyn i 2 stodoły.

APP KSP, nr 45, s. 76–77; LWWiK 1978, 1996, cz. 1, s. 73; Boras, Dworecki 1993, s. 10–11, 38, 49; Guldon 1996, s. 293; Łukaszewicz 1858–1863, t. I, s. 191; Miasta polskie 1965, 1967, t. II, s. 278; Nagielski, Kossarzecki, Przybyłek, Haratym 2015, s. 224; Zajęcki 2014, s. 155.

Pniewy

Trzy pożary: 25.06.1727, 17.01.1746, 1772

*25.06.1727 – d) spaliło się 7 domów chrześcijańskich, 4 domy żydowskie, 14 stodół miejskich z folwarkami i 3 księżę stodoły;

*17.01.1746 – d) spalił się mielcuch, 10 domów, plebania ze stodołami i oborami oraz 2 folwarki.

APP KSP, nr 43, s. 41, nr 45, s. 93; Łukaszewicz 1858–1863, t. II, s. 431–432.